

Педагогічні науки/2.Проблеми підготовки спеціалістів

К.п.н. Дем'янюк Н. Ю.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка,
Україна*

Педагогічне значення композиторської творчості

Василя Верховинця

У сучасних умовах реформування національної системи освіти, докорінних змін у всіх сферах суспільного життя стають дедалі актуальнішими проблеми вивчення і збереження багатой духовної спадщини українського народу, пізнання, осмислення і раціонального застосування в навчально-виховному процесі прогресивного досвіду минулого, спадщини видатних діячів вітчизняної педагогіки і культури. Серед них – професор і завідувач кафедри мистецтвознавства Полтавського інституту народної освіти Василь Миколайович Верховинець (1880–1938). Він – педагог-новатор, основоположник українського дитячого музично-ігрового репертуару (репертуарно-методичний посібник «Весняночка», 1924 р.), засновник теоретичних засад розвитку національної хореографії (підручник «Теорія українського народного танцю», 1919 р.), постановник першого національного балету («Пан Каньовський», муз. М. Вериківського, 1931 р.), дослідник українського фольклору (науково-етнографічна праця «Українське весілля», 1912 р.), основоположник сценічного жанру – театралізованої пісні, організатор художнього колективу нового типу (жіночий хоровий театралізований ансамбль «Жінхоранс», 1930 р.), автор численних хорових і вокальних творів, аранжувань українських народних пісень.

Важливою складовою спадщини педагога є його композиторська творчість. Сприятливим ґрунтом для її розквіту стали численні аранжування українських народних пісень, більшість з яких виконано педагогом до 1917

року: «Ой дівчина по гриби ходила», «Над моїми воротами», «Строкова пісня», «Ой у полі вітер віє», «Їхали козаки», «Та червона калинонька», «При долині» тощо. Вони відзначаються простою музичною мовою, тенденціями до щонайбільшого збереження ладотональних особливостей національної гармонії та найпривабливішої репрезентації мелодичного оригіналу. Ранні оригінальні твори В. М. Верховинця, на превеликий жаль, назавжди втрачено.

Весь збережений композиторський доробок педагога створено на слова українських поетів: Т. Шевченка, Лесі Українки, І. Франка, О. Олеся, М. Вороного, Д. Загула, М. Хвильового, М. Рильського, П. Тичини, П. Капельгородського, В. Сосюри тощо. До нього належать 18 хорових різножанрових творів – від хорових мініатюр до патріотичних маршових пісень: «Весна гука», «Ой красна весно» на сл. Ю. Жилка, «На стрімчастих скелях», «Лісові дзвіночки» на сл. П. Тичини, «Облетіли пелюстки», «Ой зацвіла папороть», «Більше надії, брати!» на сл. В. Чумака, «Заграй, кобзарю» на сл. Х. Рябоконея, «Грими, грими, могутня пісне!» на сл. Д. Загула, «За Батьківщину» на сл. М. Вороного тощо [2]. Революційно-драматичний пафос, оптимізм, міцна опора на народнопісенні інтонації, продовження композиторських традицій М. В. Лисенка є найхарактернішими рисами масових пісень В. М. Верховинця. Поряд з іншими композиторами-сучасниками він став одним із засновників нового жанру – української революційної масової пісні.

Надзвичайною самобутністю, мелодійністю, тонким нюансуванням відзначаються 19 написаних В. М. Верховинцем романсів і дуетів: «Стежинка» на сл. І. Франка, «Гей, піду я в ті зелені гори» на сл. Лесі Українки, «Марія», «Дрімає білий ліс» на сл. М. Рильського, «Гаї шумлять» на сл. П. Тичини [1]. Усі авторські твори педагога відзначаються глибоко національним характером, адже віддзеркалюють найтипівіші риси українського народного мелосу. Їм властиві неповторна мелодійність,

багатство гармонічних барв, чітка метроритміка, ладотональна сталість. Вони сповнені внутрішнім оптимізмом і позитивністю світосприйняття.

Важливе виховне значення для того часу мали і створені митцем аранжування революційних масових пісень: «Інтернаціонал» (за спеціальним замовленням уряду Радянської України, 1919 р.), «Марсельєза», «Варшав'янка», «За Україну», «Шалійте, шалійте», «Жалібний марш». На цих та авторських патріотичних творах педагога «виховувалась молодь у школах, колективах художньої самодіяльності, їх виконували в концертах, на зборах, мітингах і демонстраціях" [4, 112].

Для репертуарно-методичного посібника «Весняночка» В. М. Верховинець написав дев'яносто дитячих пісень на власні, народні слова та вірші українських поетів: «Котик Мурчик», «Труби, Грицю, в рукавицю», «Старий батько», «Весна зиму проганяє», «Коваль», «Сонечко», «Ой сусіди, сусідоньки», «Голуб-голубочок», «У вишневому садочку», «Встала весна», «Метеличок» [3] тощо. Вони втілюють риси української народнопісенної творчості, невимушено гармонізовані, ритмічно чітко організовані, зручні для виконання і швидкого запам'ятовування. Дитячі пісні відзначаються світлим, життєствердним характером, допомагають розвитку музичних здібностей, залученню дітей до прекрасного, вихованню патріотичних почуттів і національної самосвідомості.

Отже, значні досягнення педагога в галузі композиції заслужено принесли йому славу талановитого композитора-пісняра та мали надзвичайно важливе художнє та педагогічне значення. Цілеспрямовано застосовуючи різнохарактерні авторські твори в роботі зі шкільними, студентськими і мистецькими хоровими колективами, він сприяв музично-естетичному розвитку і формуванню національної культури української молоді.

Література:

1. Верховинець В. М. Пісні та романси / Верховинець В. М. – К. : Муз. Україна, 1969. – 71 с.
2. Верховинець В. М. Хорові твори / Верховинець В. М. – К. : Мистецтво, 1966. – 86 с.

3. Верховинець В. М. Весняночка / Верховинець В. М. – 5-е вид. – К. : Муз. Україна, 1989. – 342 с.

4. Верховинець Я. В. Василь Верховинець: шлях на Голгофу / Ярослав Верховинець // Пам'ять століть. – 2001. – № 1 (27). – С. 108–122.